

Milica Jankovič. Pre sreče. Zagreb. (1918). Izdanje „Književnog Juga“ 162 str. Cena za predpl. „Knj. J.“ K 5, knjižarska cena K 6.

Stvari, ki jih napiše ženska roka, berem vedno z nekakim strahom, da bom bral in bral, a slednjič, prav na zadnji strani knjige spoznal, da je stvar „mlatva prazne slame“. Ne vem, kaj je temu vzrok. — Morda tiste germanizirane in germanske šole, ki so zakrivile poleg mnogih drugih nerodnosti tudi to zlo, da mi je šegava usoda potisnila v roke par knjig, ki so jih napisale nemške pisateljice. Čeprav vem, da so na svetu tudi dobre stvari, pisane od ženskih rok, se vendar vselej bojim. — Tu je izpregovorila Srbkinja — in sicer tako, da smemo biti prav zadovoljni ž njo!

Pre sreče — preprosta zgodba, ki jo srečujemo stotisočkrat in se ne menimo zanjo, ker nam je prevsakdanja. Da pa je znala Milica Jankovič oblikovati to preprostost kot umetniško izpoved dekliške duše, priča o zadostni sili njenega ustvarjanja.

Fabula je preprosta. Malomeščansko dekletce, ki se začne prebujati, doživi „ljubav bez poljubca i jedan poljubac bez ljubavi“. To je pravzaprav vse, kar je doživela „pre sreče“. Samotna mladost, ki poteka v sanjah in v željah, v dvomih in v razočaranjih, dokler polagoma ne dozori za — srečo. Takrat je junakinja sedemindvajsetletna in se poroči. V zakonu vstanejo še dvomi — toda naposled prinese srečo — spoznanje. „Da, sreča — to su samo trenutci ali oni osvetle sve pomrčine u životu —“. In slednjič: „Oni su mi osvetlili put, pokazali, da je život dužnost i da je moja najveća i najlepša dužnost: da volim“.

Tako izzveni vsa knjiga v visoko etično izpoved mlade žene.

Zanimiv je preprosti aparat, ki ž njim deluje pisateljica tako dosledno, da niti enkrat ne zataji ženske v sebi. Mlada deklica se predrami ob čitanju „Kreutzerjeve sonate“ Tolstega in zapiše v dnevnik — ki je ob enem tudi vnanja oblika romana —: „Da li sam ja pametna? Nisam mnogo. Ali sam mnogo pametnija nego pre kad sam bila uverena da sam pametna“. Iz tega preprostega spoznanja izvira ves konflikt in pravzaprav tudi pozneje dosežena — sreča!

Apatičnost in mrkost starega človeka opisuje pisateljica takole: „Tata je ostareo. I postaje tužan. On oseća da se približuje ono što človeka čeka na kraju, ali čega se čovek ne boji dogod mu se čini da je to daleko“.

Na sličen način so karakterizirane vse osebe, ki nastopajo v romanu. Nikjer ni posebnega razglabljanja, nikjer trdovratnega prodiranja v človeško dušo, temveč povsod sama gola konstatacija, ki ji človek brez pomiselnosti verjame — menda baš radi njene iskrene preprostosti.

Mestoma človeka malo moti dijalog. Zdi se mi, da je nekoliko preveč stila v njem; kajti v najbolj usodnih momentih govore v njem junaki res kakor v — romanu! To je tudi vzrok, da obledi marsikak lep prizor.

Končno je menda uprav oblika dnevnika zakrivila še en pregrešek. Dobrih deset let življenja preživimo na 162ih straneh! Pri tem seveda vsled zunanje oblike sledi logično nekako filmsko razvrščanje dogodkov in ni mogoče drugače nego da beremo stavke: „Pola godine nisam ništa pisala“. (str. 126) „Dve godine nisam ništa zabeležila“ (str. 128) i. t. d. Sicer dobimo za to

tudi opravičilo: „Zar je bilo što od vrednosti? Mi živimo u miru i u izobilju.“ (str. 128). Mislim pa, da je tako skakanje v času celotnemu romanu vendar malo v nadlego.

Da je v romanu vse idealizirano, se ne bomo čudili, če pomislimo, da je dejanje razdeljeno v tri dele: Budjenje, Borba in Cilj — ščemer je avtorica diskretno nakazala, da poklanja svoje delo predvsem — mladim dekletom in družinam. Kot tako ima delo svojo visoko umetniško in etiško vrednost in ga moramo v naši književnosti pozdraviti z odkritim veseljem. — Na naslovni list je Tomislav Krizman narisal à la Busch nekakega Maksa, (ali pa je mogoče Moric?), ki se mu baš hoče kihnuti.

Ivan Albreht.

Glasovne opombe. Imeli smo bojevnika za lepoto našega narečja. Stritar je — hvala Starodnevniku! — pobil pozoja, ki je požiral vokalne končnike. Zmaj — opuščaj je živel, apostrof je izginil ko travnov sneg. Kedo ne ve, da so pregoste konsonantne skupine blagoglasju kvarne! Samo izrecite *Haftpflcht* in koj izgubite navdušenje do trde švabščine ter istotake albionščine. Osebito pa se mora pesnik ogibati gruč, razen kjer namerava izvati poseben učinek uprav na tej poti. Ker je ravno Golar na dnevnem redu, si oglejmo ritmične neuglajenosti v obeh njegovih zbirkah.

„Pisano polje“ str. 30: Daj mi *lesk* svojih oči (glajše: Lesk mi daj svojih oči). Str. 31: Planem *k dragi* iznenada (ugodnejše: K dragi planem iznenada). Tako se iznebimo še hiata i-i. Zev sicer ni tako zopern, vendar je Škrabec dokazal, da se ga slovenski jezik rad ogiblje; tudi v Golarjevih stihih se često nahaja očitvidna siniceza. Str. 32: kot ptička (menj trdo: ko ptička ali ko tička). Str. 61 *lesk spreminja* mi kot opal (spreminja lesk mi . . .). Str. 102 drobne hoje *kot v pšenici prepelica*. Tu imamo kepo *topš*, ki se razvali, če pišemo primerjalno členico v splošno znani obliki *ko*; šele v tem slučaju je možno izgovoriti dvoustnični predlog *v* in kepa je ravno za polovico drobnejša!

„Rožni grm“ str. 13 *cest blestečih* — ni baš najhujša nezgrapnost, a neizrekljiva gruda je to-le: do zlatih *zvezd strmi* visok (strmi do zlatih zvezd visok). Str. 21 ves zamišljen *sem v tvoj mladi kras* — predloga *v* ne smem čitati niti po šolarsko *vb* niti po hrvaško *u*, ker bi razdril ritem. Slično str. 23 cvetoča *mladost v mladem maju*. — O Janica, v *prostost z menoj!* (V prostost, o Janica, z menoj!). Le za oči je pisana sledeča greba (str. 57): *sto zvezd zlatih ti zasije* (sto ti zlatih zvezd zasije, sto te zlatih zvezd obsije).

Katon iz utice.

Književne posebnosti. „Madani Glaoui“ od pisateljev Jérôme & Tharaud je roman o nedavno umrlem paši v južnem Maroku. Pri neki paradi ga je spremila kavalkada 30 mladeničev zalih ko dan in sijajno napravljenih: sami njegovi potomci, enake starosti! Ta fevdalni družinski poglavar je imel nič menj ko stotino sinov. Kako daleč si bil za njim, kralj naš Samo!

Našim mladim Francozom se priporoča veseli, satirični, zelo zanimivi roman brez ljubezni: Jean Farmer „César Napoléon Gaillard à la conquête de l'Amérique“. Dogodivščine francoskega potnika, ki je odjadral za srečo, kažejo nadkriljevanje ameriškega življenja, ogromnost hotelov, obrti in trgovine v ironičnem nasprotju s francosko rutino.

A. D.